४५१-५५३

राष्ट्रिय सूचना आयोग

प्रमुख सूचना आयुक्त श्री कृष्णहरि बाँस्कोटा

सूचना आयुक्त श्री किरणकुमार पोखरेल

सूचना आयुक्त श्री यशोदादेवी तिम्सिना

आदेश

निर्णय नं.५५३–६२७

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, ताप्लेजुङ्ग - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, पाँचथर - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, इलाम - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, झापा - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, संखुवासभा - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, तेह्रथुम - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, भोजपुर - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, धनकुटा - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, सुनसरी - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, मोरङ्ग - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, सोलुखुम्बु - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, ओखलढुंगा - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, खोटाङ - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, उदयपुर - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, सप्तरी - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, सिराहा - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, दोलखा - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, रामेछाप - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, सिन्धुली - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, धनुषा - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, महोत्तरी - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, सर्लाही - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, रसुवा - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, सिन्धुपाल्चोक - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, काभ्रेपलाञ्चोक - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, नुवाकोट - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, धादिङ्ग - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, ललितपुर - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, भक्तपुर - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, काठमाण्डौ - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, रौतहट - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, बारा - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, पर्सा - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, मकवानपुर - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, चितवन - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, गोरखा - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, मनाङ - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, लम्जुङ - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, कास्की - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, तनहु - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, स्याङजा - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, नवलपरासी - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, रुपन्देही - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, कपिलवस्तु - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, पाल्पा - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, गुल्मी - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, अर्घाखाँची - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, मुस्ताङ - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, म्याग्दी - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, पर्वत - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, बाग्लुङ - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, दाङ - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, रुकुम - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, प्युठान - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, रोल्पा - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, सल्यान - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, बर्दिया - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, बाँके - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, सुर्खेत - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, दैलेख - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, जाजरकोट - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, हुम्ला - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, जुम्ला - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, मुगु - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, डोल्पा - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, कालिकोट - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, अछाम - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, बझाङ - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, कपिलवस्तु - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, पाल्पा - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, गुल्मी - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, अर्घाखाँची - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, मुस्ताङ - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, म्याग्दी - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, पर्वत - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, बाग्लुङ - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, दाङ - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, रुकुम - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, प्युठान - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, रोल्पा - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, सल्यान - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, बर्दिया - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, बाँके - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, सुर्खेत - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, दैलेख - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, जाजरकोट - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, हुम्ला - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, जुम्ला - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, मुगु - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, डोल्पा - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, कालिकोट - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, अछाम - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, बझाङ - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, बाजुरा - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, डोटी - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, कैलाली - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, दार्चुला - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, बैतडी - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, डडेल्धुरा - १

श्री स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, कञ्चनपुर - १

विषय :- जिल्ला विकास समिति, नगरपालिका र गाउँ विकास समितिको वार्षिक कार्यक्रम र बजेट पारित भएको १५ दिन भित्र सार्वजनिक गर्ने गराउने ।

नेपालको संविधानको प्रस्तावनामा 'संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन व्यवस्थाको माध्यमद्वारा दीगो शान्ति, सुशासन, विकास र सम्वृद्धिको आकांक्षा पूरा गर्न' संविधान निर्माण भएको कुरा उल्लेखित छ.। प्रस्तुत 'संविधान नेपालको मूल कानुन हो । यस संविधानसँग बाझिने कानुन बाझिएको हदसम्म अमान्य हुने' व्यहोरा संविधानको धारा-१ मा लेखिएको छ । संविधानको भावना र मर्म अनुसार हाम्रो मुख्य गन्तव्य सुशासन, विकास र सम्वृद्धि हुनु पर्दछ । यसरी संविधानले अपेक्षा गरेको सुशासन, विकास र सम्वृद्धिका लागि स्थानीय निकायहरू (जिल्ला विकास समिति, महानगरपालिका, उपमहानगरपालिका, नगरपालिका र गाउँ विकास समिति) को महत्वपूर्ण भूमिका रहने निश्चित छ । प्रस्तुत सन्दर्भमा शासन प्रणाली जनताप्रति जवाफदेही नभई तथा विकास निर्माणमा जनताको प्रत्यक्ष सहभागिताविना सु-शासन कायम हुने र सम्वृद्धि प्राप्त हुने कुरा कल्पना पनि गर्न सकिन्न । स्थानीय जनताको शासन प्रणाली र विकास-निर्माणमा सहभागिता, त्यसको असरले सृजना गर्ने जवाफदेहिता र पारदर्शीताले कायम हुने सु-शासनले नै मुलुकमा दिगो विकास संभव हुने प्रष्ट छ । यी नै कुराले नै जनतामा लोकतन्त्रप्रतिको भरोसा अभिबृद्धि गराई जनआस्था वृद्धि गर्न मद्दत पनि पुऱ्याउँछ । सम्वृद्धि र लोकतन्त्रको स्थायित्वका लागि उल्लेखित महत्वपूर्ण साधनहरु पारदर्शीता, सु-शासन, जवाफदेहीता र जनसहभागिताको अचुक औजार भनेको नै जनताको सुचनाको हक हो । स्थानीय निकायमा भएका प्रत्येक गतिविधि, नियम प्रक्रिया र निर्णयबारे जनतालाई जति-जति बढी ज्ञान हुन सक्यो, त्यति-त्यति बढी उनीहरुको सहभागिता सुनिश्चित हुँदै जाने र स्थानीय निकाय पनि जनताप्रति जवाफदेही हुन कर लाग्ने अवस्था सृजना हुन्छ । यस पद्दतिबाट आमजनता आफ्नो हक र अधिकारको प्रचलनप्रति सशक्त र जागरुक हुन पनि मद्दत पुग्नेछ । सूचनाको हकको प्रचलनसँगै अख्तियार गरिने पारदर्शिता, जवाफदेहिता र उत्तरदायित्वको भावनाले भ्रष्टाचार न्यूनीकरण गर्न, विधिको शासन संचालन गर्न र विकृति विसंगतिलाई नियन्त्रण गर्दै सम्वृद्धितर्फ अघि बढ्न सहज हुनेछ ।

प्रस्तुत सन्दर्भमा नेपालको संविधानको धारा २७ मा प्रत्येक नागरिकलाई आफ्नो वा सार्वजनिक सरोकारको कुनै पनि विषयको सूचना माग्ने र पाउने हक हुने' व्यवस्था छ । यसको संरक्षण, सम्वर्द्धन र प्रचलनका लागि सूचनाको हकसम्वन्धी ऐन, २०६४ जारी भएको छ । उक्त ऐनको दफा ३ को उपदफा (२) मा 'प्रत्येक नेपाली नागरिकलाई सार्बजनिक निकायमा रहेको सूचनामा पहुंच हुने' व्यवस्था गरिएको छ र सोही ऐनको दफा २ (क) अनुसार सबै स्थानीय निकायहरु पनि सार्वजनिक निकायको परिभाषा भित्र समेटिएका छन् । सूचनाको हकसम्वन्धी ऐन बमोजिम सार्वजनिक निकायहरुले आफूसँग रहेको सूचनामा नागरिकको पहुँच सरल र सहज बनाउनु पर्ने, आफ्नो काम कारवाही खुला र पारदर्शी गर्नुपर्ने, आफ्नो निकायसँग सम्बन्धित सूचना अद्यावधिक गरी ३/३ महिनामा प्रकाशित गर्नुपर्ने, आफ्नो निकायमा रहेको सूचना प्रवाह गर्ने प्रयोजनका लागि सूचना अधिकारीको व्यवस्था गर्नुपर्ने, नागरिकबाट माग भएको सूचना उपलब्ध गराउनु पर्ने लगायतको कानुनी दायित्व पूरा गर्नुपर्ने हुन्छ । यसै सन्दर्भमा सुशासन (व्यवस्थापन तथा संचालन) ऐन, २०६४ को दफा ६ मा 'प्रशासनिक कार्य संचालनका आधारमा पारदर्शिता, वस्तुनिष्ठता, जवाफदेहिता तथा इमान्दारिता, आर्थिक अनुशासन, भ्रष्टाचारमुक्त, चुस्त र जनमुखी प्रशासन, प्रशासनिक संयन्त्रमा र निर्णयमा सर्वसाधारणको पहुँच, जनसहभागिता तथा स्थानीय स्रोतको अधिकतम् उपयोग' जस्ता विषयलाई अनुशरण गरी कार्यसम्पादन गर्नुपर्ने कुरा उल्लेखित छ । साथै सोही ऐनको दफा १६ मा निर्णय गर्दा पारदर्शिता कायम गर्नुपर्ने, दफा २० मा सार्वजनिक चाँसोको विषय कार्यान्वयन गर्दा सरोकारवाला तथा नागरिक समाजसँग परामर्श गर्न सकिने, दफा २५ मा नागरिक वडापत्र राख्नु पर्ने, दफा ३० मा सार्वजनिक सुनुवाई गराउनु पर्ने, दफा ३७ मा सूचना प्रविधिलाई व्यवहारमा ल्याउन सकिने जस्ता विषयहरु समेटिएका छन् । यी सबै कानुनी प्रावधानहरुको पालना गर्नुपर्ने स्थानीय निकायहरुको पनि कर्तव्य हो ।

जनताको सहभागितामा अभिवृद्धि गर्दै विकास प्रक्रियालाई संस्थागत गर्ने समेतको ध्येयले स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५ जारी भएको छ । यस ऐनको भाग २ को परिच्छेद- ६ मा गाउँ विकास समितिको योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन प्रक्रिया, भाग- ३ को परिच्छेद ६ मा नगरपालिकाको योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन प्रक्रिया तथा भाग- ४ को परिच्छेद ५ मा जिल्ला विकास समितिको योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन प्रक्रिया उल्लेखित छ । साथै स्थानीय निकायका काम-कारवाहीको सम्पादनमा स्थानीय स्वायत्त शासन नियमावली, २०६५ र स्थानीय निकाय आर्थिक प्रशासन नियमावली, २०६४ ले पनि विविध व्यवस्था गरेको छ । यी सबैको अनुशरण गर्नु स्थानीय निकायहरुको कर्तव्य हो । यसरी स्थानीय निकायहरुले आफ्नो आम्दानी र नेपाल सरकारबाट प्राप्त हुने एकमुष्ठ अनुदान तथा समय-समयमा प्राप्त हुने कार्यक्रम र बजेट सहितको रकमको खर्च संचालन र व्यवस्थापन गर्नुपर्ने हुन्छ । यी काममा जति वढी पारदर्शिता अवलम्वन गर्न सक्यो, सोही हदमा नागरिकको सूचनाको हकको बढोत्तरी हुने स्वतः सिद्ध छ ।

तसर्थ जिल्ला विकास समितिको कार्यालयका प्रमुख, स्थानीय विकास अधिकारीको नाममा सूचनाको हकसम्बन्धी ऐन, २०६४ को दफा १९(ग) र दफा १९ (घ) बमोजिम देहायको आदेश जारी गरिएको छ :

(क) तहाँ जिल्ला विकास समितिको वार्षिक बजेट र कार्यक्रम स्वीकृत भएको १५ दिनभित्र कार्यक्रमहरुको नाम र बजेट रकम झल्किने गरी आफ्नो कार्यालय परिसरभित्र फ्लेक्स बोर्ड मार्फत सूचना सार्वजनिक गर्नू ।

(ख) तहाँ जिल्ला भित्रका नगरपालिका (महानगरपालिका, उपमहानगरपालिका र नगरपालिका) र गाउँ विकास समितिहरुको वार्षिक बजेट र कार्यक्रम स्वीकृत भएको १५ दिनभित्र कार्यक्रमहरुको नाम र बजेट रकम झल्किने गरी ती निकायको कार्यालय परिसरभित्र फ्लेक्स बोर्ड मार्फत सूचना सार्वजनिक गर्न लगाउनू ।

(ग) प्रत्येक आर्थिक वर्षमा बजेट र कार्यक्रम स्वीकृत भएपछि माथि (क) र (ख) मा उल्लेख भएबमोजिम सूचना सार्वजनिक गर्नुको अलावा आर्थिक वर्षको बीचमा कुनै कार्यक्रम संशोधन भै कार्यक्रम र बजेट रकममा हेरफेर भएमा, नयाँ कार्यक्रम र बजेट स्वीकृति भएमा, नेपाल सरकारबाट थप अनुदान र कार्यक्रम प्राप्त भएमा वा कुनै सरकारी निकायबाट कार्यक्रम र बजेट हस्तान्तरण भएमा वा अन्य कुनै पनि स्रोतबाट कार्यक्रम र बजेट रकम प्राप्त भएमा सो प्राप्त भएको १५ दिनभित्र अतिरिक्त फ्लेक्स बोर्डमार्फत ती सूचना आफूले सार्वजनिक गर्नु र आफ्नो जिल्लामा रहेका नगरपालिका र गाउँ विकास समितिलाई पनि यस बमोजिम सूचना सार्वजनिक गर्न लगाउनू ।

(यशोदादेवी तिम्सिना)
सूचना आयुक्त

(किरणकुमार पोखरेल)
सूचना आयुक्त

(कृष्णहरि बाँस्कोटा)
प्रमुख सूचना आयुक्त

ईति सम्बत् २०७२ साल माघ २८ गते रोज ५ शुभम् ।